

REALNO FINANSIJSKO IZVEŠTAVANJE I UPRAVLJANJE PRIMARNOM ZDRAVSTVENOM ZAŠTITOM U SRBIJI

REALISTIC FINANCIAL REPORTING AND MANAGEMENT OF PRIMARY HEALTH CARE IN SERBIA

Popović Slobodan | Fakultet za ekonomiju i industrijski menadžment Novi Sad, Srbija | slobodan.popovic49@gmail.com |
ORCID 0000-0002-6321-8141

Arnautović Ivan | Fakultet organizacionih studija EDUKA, Beograd, Srbija | ivanarnautovic@gmail.com | ORCID 0000-0002-1287-4317

Krstajić Goran | Fakultet organizacionih studija EDUKA, Beograd, Srbija | gk0606@sbb.rs | ORCID 0009-0000-0222-0742

JEL klasifikacija: I15

DOI: 10.5937/trendpos2501107P

UDK: 657.631.6

005.915:364.69(497.11)

COBISS.SR-ID 171190537

Sažetak

Realno finansijsko izveštavanje predstavlja osnovu za donošenje validnih upravljačkih odluka organa upravljanja u velikom broju heterogenih pravnih lica. Finansijsko izveštavanje se zasniva na realnom prikazu imovine koja je bila u fokusu autora studije. Prikaz imovine zdravstvenih ustanova primarne zaštite, predstavljao je naredni fokus autora u studiji. Autori su primenili metodu anketiranja 268 slučajeva imovinske analize objekata iz oblasti primarne zdravstvene zaštite, da bi nakon statističke obrade i prikaza rezultata t-testa, otkrili postojanje razlika vrednosti ($p < 0.0005^$) objekata primarne zdravstvene zaštite i to za: građevinske objekte, vozni park i opremu, na osnovu postojanja primene granične vrednosti od 0.05. Zaključci rada su pokazali opravdanost izrade studije kao i to da postoji važnost realnog vrednovanja imovine, jer se na osnovu nje mogu donositi validne upravljačke odluke u okviru primarne zdravstvene zaštite u Srbiji.*

Abstract

Real financial reporting is the basis for making valid management decisions of management bodies in a large number of heterogeneous legal entities. Financial reporting is based on a realistic representation of the property, which was the focus of the author of the study. The presentation of the property of primary care health institutions was the next focus of the author in the study. The authors applied the method of surveying 268 cases of asset analysis of facilities in the field of primary health care, in order to reveal, after statistical processing and presentation of the results of the t-test, the existence of differences in the values ($p < 0.0005^$) of primary health care facilities for: construction facilities, vehicle fleet and equipment, based on the existence of the application of the limit value of 0.05. The conclusions of the work showed the justification of the study as well as the importance of real property valuation, because valid management decisions can be made on the basis of it within the framework of primary health care in Serbia.*

Ključne reči: finansijsko izveštavanje, upravljanje vrednovanje objekata, zdravstvene ustanove.

Keywords: financial reporting, management, valuation of facilities, health care institutions.

Uvod

Realno finansijsko izveštavanje je osnova za donošenje validnih upravljačkih odluka rukovodstva zdravstvenih ustanova [1].

Finansijsko izveštavanje kao realna osnova donošenja upravljačkih odluka postaje sve značajnija karika poboljšanja upravljačkih odluka i realan alat u upravljanju rukovodećih struktura u zdravstvenim ustanovama [2]. Tako istaknuto posmatranje donošenja upravljačkih odluka suštinski može imati veću dozu sigurnosti, kao i realno smanjenje rizika u poslovanju brojnih zdravstvenih ustanova, koje su od opšte-društvenog značaja za funkcionisanje jedne države poput Republike Srbije, ali i šire posmatrano [3]. Osim toga treba istaći da se realno finansijsko izveštavanje odvija neposredno pre donošenja ključnih poslovnih odluka u vezi investiranja po odluci top menadžmenta jer isti treba da ima važne parametre na osnovu kojih će doneti bitne poslovne odluke, a koji su vidljivi i na jasan način predstavljeni u finansijskim izveštajima [4]. Na taj način finansijski izveštaji postaju osnova za donošenje ključnih upravljačkih odluka na koje su ukazivali brojni autori, a koji se vezuju za postupke ukupnog investiranja u jednoj privrednoj organizaciji odnosno preduzećima. U okviru prikazivanja realnog finansijskog izveštavanja potrebno je posebnu pažnju posvetiti i stvaranju uslova za izradu modela realnog finansijskog izveštavanja na šta su ukazivali brojni autori poput [5], gde je osnova njihovog fokusa bila na prikazivanju modela finansijskog izveštavanja koji će doprineti optimizaciji ukupnog upravljanja i poslovanja.

Finansijsko izveštavanje treba da zadovolji još jednu bitnu komponentu a to je prikazivanje realnosti finansijskog izveštavanja putem izrade kvalitetnih, pre svega finansijskih analiza koji prate realne finansijske izveštaje koje stručne službe računovodstva i finansija dostavljaju top menadžmentu radi donošenja validnih upravljačkih odluka u narednom poslovnom periodu [6].

Sve to čini osnovu kvalitetnog sistema realnog finansijskog izveštavanja koja opet postaje osnova za donošenje validnih upravljačkih odluka u poslovanju koje planira i osmišljava top menadžment bilo koje poslovne organizacije. To se odnosi na sva privredna društva, preduzeća ali i na druge oblike poput izveštavanja top menadžmenta zdravstvenih organizacija i druge oblike organizovanja u zdravstvu.

U brojnim radovima koji se pre svega odnose na brzo rastuće ekonomije vidi se sve više isticanja važnosti finansijskog izveštavanja u vezi specifičnog izveštavanja prema nosiocima odlučivanja.

Naime, radi se o finansijskom izveštavanju za potrebe relativnog novog oblika organizovanja poslovanja sa finansijskim izvorima, preciznije rečeno, radi se o finansijskom izveštavanju za potrebe finansijskih tržišta, jer se na istima susreće broj heterogenih pravnih lica koja posluju po principima realnog ekonomisanja i poslovanja [7]. Sumirajući značaj realnog finansijskog izveštavanja potrebno je naglasiti da se ono odvija u svim i to heterogenim pravnim licima uz uvažavanje:

- Osobnosti pravnog lica,
- Njegove veličine,
- Privredne pozicije u okviru privredne grane gde ostvaruje pretežnu delatnost,
- U uslovima investiranja i dokapitalizacija,
- Prilikom privatizacije pravnog lica,
- Prilikom fuzionisanja više pravnih lica,
- Prilikom donošenja odluka u vezi osiguranja pravnih lica,
- Za potrebe dostavljanja izveštaja poslovnim bankama,
- Za potrebe državnih organa, naročito za potrebe dostavljanja redovnih godišnjih izveštaja,
- Za potrebe finansijskih tržišta, berzi, političkih i drugih organizacija i druge potrebe.

Takvi stavovi, izneti od strane brojnih autora, su poslužili kao osnova za izradu ove studije. Po svojoj suštini prethodno izneti stavovi su inovirani, stavljanjem u fokus pojma realne važnosti vrednovanja imovine objekata primarne zdravstvene zaštite u Republici Srbiji.

Nakon toga dobijeni rezultati bili su analitički obrađeni, uz dostavljanje prikaza rezultata vrednovanja objekata zdravstvenih ustanova primarne zdravstvene zaštite. Na taj način autori su ispunili intuitivna očekivanja u vezi proučavanja realnog prikaza imovine u finansijskim izveštajima specifične kategorije pravnih lica koja funkcionišu u okviru zdravstvene zaštite u Republici Srbiji.

Pregled literature

Posmatranje realnog finansijskog izveštavanja u širokoj literaturi, koja se koristi pogotovo prilikom donošenja validnih upravljačkih odluka, treba da se zasniva na modelu koji će prihvatiti opšte smanjenje rizika po donosiocima poslovnog odlučivanja [8].

Realno finansijsko izveštavanje u velikom broju heterogenih pravnih lica koja posluju u jednoj ekonomiji u velikoj meri zavisi od shvatanja top menadžmenta koji donosi upravljačke odluke u vezi poslovanja na osnovu finansijskih izveštaja da se smanji postojanje velikog broja različitih rizika po organizacionu strukturu koja se formira prilikom poslovanja [9].

Donošenje validnih upravljačkih odluka od strane rukovodstva zdravstvenih ustanova pogotovo ako se radi o zdravstvenim ustanovama primarne zdravstvene zaštite suštinski treba da se zasniva na realnom izveštavanju prema nosiocima odlučivanja [10].

Tako posmatrano finansijsko izveštavanje postaje osnova za validno odlučivanje u velikom broju heterogenih pravnih lica, pa samim tim i u okviru poslovanja delova tercijalnog sektora poput zdravstvenih organizacija, jer se sve više nameće pitanje realnog upravljanja datim resursima kojima iste raspolažu u okviru svog redovnog poslovanja.

Kao izuzetno važan segment donošenja validnih poslovnih odluka u upravljanju primarnom zdravstvenom zaštitom je realno prihvatanje dobijenih rezultata vrednovanja imovinom kojom pomenute ustanove raspolažu [11] i čije realne iznose vrednosti treba da unose u svoje poslovne knjige [12], kako bi se mogle donositi realne upravljačke odluke od strane rukovodstva heterogenih zdravstvenih ustanova [13].

Prikaz realne vrednosti građevinskih objekata, voznog parka, opreme i drugih delova imovine u poslovnim knjigama je osnova za validno, racionalno, pravovremeno poslovno odlučivanje u okviru zdravstvenih ustanova, ali i šire posmatrano [14].

Prilikom donošenja validnih upravljačkih odluka u vezi poslovanja brojnih pravnih lica, na primer u okviru poslovanja zdravstvenih organizacija, potrebno je voditi računa o realnom iskazivanju vrednosti celokupne imovine sa kojom ista raspolaže i sa kojom posluje. To je od naročite važnosti za poslovanje zdravstvenih ustanova jer iste sve češće i u sve većem obimu nabavljaju opremu koja spada u opremu tzv. novih tehnologija koja treba da se uvodi u poslovne knjige uz potpuno uvažavanje međunarodnih računovodstvenih standarda odnosno međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja jer se samo na taj način postiže realnost izveštavanja [15].

Materijal i metodi rada

Za potrebe ovog rada autori su uradili anketu koja je obuhvatila 268 anketiranih subjekata iz domena primarne zdravstvene zaštite i to: 51 Dom zdravlja, 58 patронаžnih zdravstvenih usluga, 57 dijagnostičkih ustanova, 51 stomatološku ordinaciju i 51 stacionarnu ustanovu.

Svi anketirani subjekti primarne zdravstvene zaštite su poslovali na teritoriji Republike Srbije. Period istraživanja bio je od 15.05.2024. do 15.06.2024.

Dobijeni podaci su nastali popunjavanjem ankete od strane rukovodstva pomenutih zdravstvenih ustanova, uz napomenu da im je garantovana puna anonimnost.

Za izradu rada autori su postavili sledeće hipoteze:

H:1 da ne postoje razlike u vrednovanju građevinskih objekata u odnosu na oblik organizovanja primarne zdravstvene zaštite.

H:2 da ne postoje razlike u ukupnom vrednovanju građevinskih objekata za sve oblike organizovanja primarne zdravstvene zaštite.

H:3 da ne postoje razlike u vrednovanju voznog parka u odnosu na oblik organizovanja primarne zdravstvene zaštite

H:4 da ne postoje razlike u ukupnom vrednovanju voznog parka za sve oblike organizovanja primarne zdravstvene zaštite.

H:5 da ne postoje razlike u vrednovanju opreme u odnosu na oblik organizovanja primarne zdravstvene zaštite.

H:6 da ne postoje razlike u ukupnom vrednovanju opreme za sve oblike organizovanja primarne zdravstvene zaštite.

Statistička obrada podataka urađena je pomoću Statistical Package of Social Science, verzija 25. Autori su u radu koristili primenu t-testa kako bi otkrili postojanje razlika između oblika organizovanja primarne zdravstvene zaštite i to za građevinske objekte, vozni park i opremu, uz primenu granične vrednosti značajnosti nivoa od 0.05.

Rezultati istraživanja i diskusija

Dobijeni rezultati istraživanja grupisani su u tri celine.

Građevinski objekti i vrednovanje istih u okviru organizovanja primarne zdravstvene zaštite

Građevinski objekti kao jedan od najznačajnijih faktora organizovanja procesa bilo kog oblika zdravstvene organizacije bio je u fokusu autora ove studije.

Istraživanjem koje je urađeno u okviru ove studije vršeno je ispitivanje u cilju da se otkrije da li postoji značajna razlika između oblika organizovanja primarne zdravstvene zaštite u odnosu na građevinske objekte pre i nakon ponovnog vrednovanja. Za ispitivanje postojanja eventualnih razlika upotrebljen je t test uparenih uzoraka. Dobijeni rezultati prikazani su u Tabeli 1.

Tabela 1. Razlike u vrednovanju građevinskih objekata pre i nakon ponovnog vrednovanja u okviru posmatranja različitih oblika organizovanja primarne zdravstvene zaštite

Oblik organizovanja primarne zdravstvene zaštite	Vrednost građevinskih objekata na početku posmatranja	Vrednost građevinskih objekata nakon ponovnog vrednovanja	t	p
	Srednja vrednost			
Dom zdravlja	1214.31 ± 126.21	1564.15 ± 131.88	-22.262	<0.0005*
Polivalentna patronaža	1.48 ± 0.50	2.55 ± 0.50	-11.274	<0.0005*
Dijagnostika	10.00 ± 1.46	12.42 ± 1.67	-36.695	<0.0005*
Dentalna medicina	898.68 ± 79.78	1028.43 ± 139.56	-11.493	<0.0005*
Stacionarno lečenje	1969.09 ± 112.66	2502.98 ± 253.75	-24.171	<0.0005*
Ukupno	779.26 ± 757.35	972.87 ± 966.95	-13.946	<0.0005*

Izvor: Autori (2024.).

Na osnovu rezultata prikazanih u Tabeli 1 može se videti da postoji značajna razlika za sve oblike organizovanja primarne zdravstvene zaštite u odnosu na vrednovanje građevinskih objekata, kao i za ukupno vrednovanje svih oblika organizovanja primarne zaštite.

Osim toga, može se istaći da su dobijeni rezultati za ukupnu vrednost svih oblika organizovanja zdravstvene zaštite, kao i za pojedinačno posmatrane oblike organizovanja primarne zdravstvene zaštite takvi da postoje značajno veće vrednosti nakon naknadno izvršenog vrednovanja.

Sve to upućuje da se H:1 i H:2 mogu odbaciti, odnosno postoje razlike u vrednovanju građevinskih objekata u odnosu na oblik organizovanja primarne zdravstvene zaštite. Dobijeni rezultati se u velikoj meri poklapaju sa već dobijenim rezultatima kod autora [14], [15], što je potvrdilo intuitivne postavke autora ove studije.

Vozni park i njegovo vrednovanje u okviru organizovanja primarne zdravstvene zaštite

Prikaz dobijenih rezultata vrednovanja voznog parka koji se koristi u poslovanju analiziranih oblika organizovanja u primarnoj zdravstvenoj zaštiti dat je u prikazu Tabele 2.

Tabela 2. Razlike u vrednovanju voznog parka pre i nakon ponovnog vrednovanja u okviru posmatranja različitih oblika organizovanja primarne zdravstvene zaštite

Oblik organizovanja primarne zdravstvene zaštite	Vrednost voznog parka na početku posmatranja	Vrednost voznog parka nakon ponovnog vrednovanja	t	p
	Srednja vrednost			
Dom zdravlja	391.76 ± 19.10	493.35 ± 23.37	-26.766	<0.0005*
Polivalentna patronaža	3.15 ± 0.85	5.15 ± 1.08	-22.553	<0.0005*
Dijagnostika	1.78 ± 0.41	4.42 ± 0.49	-24.356	<0.0005*
Dentalna medicina	1.35 ± 0.48	1.64 ± 0.79	-3.273	0.002*
Stacionarno lečenje	10.56 ± 2.22	13.11 ± 4.36	-6.974	<0.0005*
Ukupno	77.88 ± 152.71	98.75 ± 191.97	-8.341	<0.0005*

Izvor: Autori (2024.).

Utvrđili smo na osnovu dobijenih rezultata da postoji značajna razlika za sve oblike organizovanja primarne zdravstvene zaštite u odnosu na vrednovanje voznog parka, kao i za ukupno vrednovanje svih oblika organizovanja primarne zaštite.

Za ukupnu vrednost, kao i posmatranje pojedinačnih oblika organizovanja primarne zdravstvene zaštite značajno veće vrednosti su ostvarene nakon ponovnog vrednovanja.

Na osnovu dobijenih rezultata može se odbaciti H:3 i H:4, odnosno postoje razlike u vrednovanju voznog parka u odnosu na oblik organizovanja primarne zdravstvene zaštite, kao i da postoje razlike u ukupnom vrednovanju voznog parka za sve oblike organizovanja primarne zdravstvene zaštite, što se poklapa sa već izrečenim stavovima autora [16]. Finansijsko izveštavanje treba da omogući postojanje otklanjanja brojnih vidljivih i manje vidljivih barijera te da omogući postojanje realnog vrednovanja imovine zdravstvenih i drugih organizacija na brojne načine. Jedan od takvih inovativnih načina koji se mogu koristiti u redovnom poslovanju i finansijskom izveštavanju pripada kategoriji vrednovanja imovine zdravstvenih organizacija korišćenjem veštačke inteligencije, na šta su ukazali u svojim radovima autori [17] što daje sasvim nov i inovativni pristup problematici realnog finansijskog vrednovanja.

Povezivanje dobijenih rezultata u ovoj studiji moguće je i sa izrečenim stavovima autora koji su svoj fokus vezali za problem optimalnog korišćenja zdravstvene opreme uz potpuno uvažavanje realnog planiranja koje suštinski ne može da se obavi bez primene realnog i blagovremenog planiranja na svim nivoima donošenja poslovnih odluka od strane top menadžmenta [18].

Oprema i njeno vrednovanje u okviru organizovanja primarne zdravstvene zaštite

Prikaz dobijenih rezultata vrednovanja opreme u upotrebi, autori su prikazali u Tabeli 3.

Tabela 3. Prikaz razlika u vrednovanju opreme u upotrebi pre i nakon ponovnog vrednovanja u okviru posmatranja različitih oblika organizovanja primarne zdravstvene zaštite

Oblik organizovanja primarne zdravstvene zaštite	Vrednost opreme u upotrebi na početku posmatranja	Vrednost opreme u upotrebi nakon ponovnog vrednovanja	t	P
	Srednja vrednost			
Dom zdravlja	378.39 ± 114.69	487.43 ± 136.35	-18.771	<0.0005*
Polivalentna patronaža	1.67 ± 0.82	2.96 ± 0.70	-21.448	<0.0005*
Dijagnostika	5.26 ± 2.14	8.52 ± 1.00	-21.003	<0.0005*
Dentalna medicina	1.92 ± 0.93	4.37 ± 1.74	-14.523	0.002*
Stacionarno lečenje	47.94 ± 3.13	76.47 ± 12.75	-19.041	<0.0005*
Ukupno	82.97 ± 152.80	110.59 ± 194.30	-10.088	<0.0005*

Izvor: Autori (2024.)

Dobijeni rezultati prikazani u Tabeli 3 ukazuju na činjenicu da postoji značajna razlika za sve oblike organizovanja primarne zdravstvene zaštite u odnosu na vrednovanje opreme, kao i za ukupno vrednovanje opreme u upotrebi. Takvi rezultati do kojih smo došli su identični sa stavovima autora [19], bez obzira u kojoj osnovnoj delatnosti posluju pravna lica jer ista treba da donose poslovne odluke na bazi realnog finansijskog i svakog drugog izveštavanja koja se donose prilikom redovnog poslovanja i upravljanja u brojnim pravnim licima. Prezentovano tumačenje sreće se u radovima brojnih autora koji su ukazivali na važnost analize vrednosti opreme koja se koristi u okviru organizovanja zdravstva ali i ostalih oblika organizovanja u poslovanju heterogenih pravnih lica [20]. Osim toga ukupna vrednost opreme, kao i pojedinačnih oblika organizovanja primarne zdravstvene zaštite imaju značajno veće vrednosti za opremu u upotrebi nakon ponovnog vrednovanja. Na osnovu dobijenih rezultata mogu se odbaciti H:5 i H:6, odnosno postoje razlike u vrednovanju pojedinačno posmatrane ali i ukupno posmatrane opreme u odnosu na oblik organizovanja primarne zdravstvene zaštite.

Uvažavajući dobijene rezultate treba istaći da je od velike važnosti otkriti i postojanje važnosti vršenja različitih oblika kontrole prilikom postupka utvrđivanja realnog finansijskog izveštavanja pre svega top menadžmenta. Na taj način posmatrano potrebno je sagledati ukupno finansijsko izveštavanje koje će biti u saglasnosti sa principima usvojenog sistema kontrole koji se posmatra u jednoj organizaciji bez obzira na delatnost u kojoj preduzeće ostvaruje osnovno poslovanje.

Osim toga, potrebno je istaći realnu potrebu za postojanjem pravilnog finansijskog upravljanja u heterogenim pravnim licima, jer se isto suštinski zasniva na postojanju usvojenog sistema realnog finansijskog izveštavanja.

Takvo posmatranje je veoma bitno za podizanje efikasnosti poslovanja u brojnim pravnim licima što se vidi u mnogim radovima autora poput [21-22]. Ipak treba naglasiti da je fokus autora u brojnim objavljenim radovima bio vezan za primenu realnog finansijskog izveštavanja kao osnove za donošenje validnih upravljačkih odluka jer se samo na taj način mogu ostvariti realni optimalni nivoi poslovnog upravljanja kako u realnoj privredi tako i u zdravstvenim organizacijama koje su bile u fokusu ove studije [23]. Jedno od bitnijih posmatranja koja treba uvrstiti u okviru realnog finansijskog izveštavanja bilo bi primena realnog finansijskog izveštaja koji nastaje prilikom situacija koje nisu standardne za poslovanje brojnih pravnih lica. Često se misli na pitanja poslovanja koja se suštinski povezuju sa pitanjima zajedničkih ulaganja u nove poslovne poduhvate od strane top menadžmenta, a to se ne može posmatrati odvojeno od pitanja realnog finansijskog izveštavanja pre svega u vezi imovine pravnih lica, što se vidi u radovima autora poput [24]. Pitanja u vezi prikazivanja realnog finansijskog izveštavanja mogu se posmatrati i u odnosu na pitanja uspostavljanja realnog sistema finansijskog vrednovanja u brojnim kompanijama, odnosno

pravnim licima što se nalazilo u fokusu brojnih autora [25] a što se suštinski može povezati sa dobijenim rezultatima koje su autori prikazali u okviru ove studije.

Ujedno takvi rezultati se podudaraju sa osnovnim stavovima autora o važnosti donošenja validnih upravljačkih odluka u poslovanju brojnih heterogenih pravnih lica pa samim tim i zdravstvenih organizacija koje posluju u Republici Srbiji i koja uvažavaju realnost finansijskog izveštavanja o svim nastalim poslovnim promenama.

Po mišljenju autora ove studije ista je ispunila sva očekivanja po pitanju postojanja potrebe za isticanjem važnosti realnog finansijskog izveštavanja u heterogenim pravnim licima, pa samim tim i u okviru realnog finansijskog izveštavanja u vezi rada i poslovanja brojnih zdravstvenih ustanova u Republici Srbiji.

Osim pripadnosti realnog finansijskog izveštavanja u poslovanju zdravstvenih ustanova u Republici Srbiji isti rezultati važe i mogu se primeniti u velikom broju zemalja tzv. Zapadnog Balkana, ali i šire posmatrano, kao i mogućeg proširivanja fokusa budućih istraživanja uvođenjem na primer obaveznosti internih kontrola, internih revizija, finansijskog upravljanja i kontrole u poslove finansijskog izveštavanja kao osnove za donošenje validnih upravljačkih odluka.

Zaključak

Dobijeni rezultati istraživanja jasno su pokazali da postoji opravdanost realnog izveštavanja u vezi raspolaganja imovinom od strane rukovodstva ustanova primarne zdravstvene zaštite u Republici Srbiji. Kod svih oblika organizovanja zdravstvene zaštite dobijeni su rezultati koji upućuju da su vrednosti svih oblika imovine bile veće nakon ponovnog vrednovanja, što ukazuje na značaj ponovnog vrednovanja imovine i upisivanja takvih vrednosti u poslovne knjige. Suštinski posmatrano realno finansijsko izveštavanje dolazi sve više do izražaja u realnom poslovanju velikog broja heterogenih pravnih lica, pa samim tim i u okviru poslovanja zdravstvenih ustanova i organizacija koje posluju u privredi Republike Srbije. Takvo posmatranje suštinski može doprineti smanjivanju ukupnog rizika u vezi poslovanja brojnih zdravstvenih ustanova, jer realne finansijske izveštaje treba tretirati kao osnovu realnog finansijskog i svakog drugog izveštavanja prilikom realnog donošenja upravljačkih odluka od strane nosioca poslovnog odlučivanja. Prema tome, osnovno zaključivanje bi bilo da postoji realna potreba donošenja ključnih poslovnih odluka od strane nosioca poslovnog odlučivanja da se na pravilan i realan način sprovede finansijsko izveštavanje kao obaveza svih stručnih službi u pravnom licu. Potom da se realno dostavljeni finansijski izveštaji tretiraju kao osnova realnog donošenja validnih upravljačkih odluka, jer se samo na taj način može smanjiti rizik poslovnog odlučivanja u poslovnoj organizaciji. To je preduslov pravilnog finansijskog izveštavanja, kao i realnog odlučivanja rukovodstva koja vode ustanove primarne zdravstvene zaštite u Republici Srbiji, na šta jasno ukazuju dobijeni rezultati u ovoj studiji.

Bibliografija

- [1] Leung, D., & Secieru, O. (2012). Real-financial linkages in the Canadian economy: an input-output approach. *Economic Systems Research*, 24(2), pp. 195–223.
- [2] Cavoli, T., & Gopalan, S. (2017). Economic and Financial Interconnections and Income Growth Convergence in Asia: A Real-Financial Nexus? *Emerging Markets Finance and Trade*, 53(12), pp. 2672–2685.
- [3] Lisi, F. (2007). Testing asymmetry in financial time series. *Quantitative Finance*, 7(6), pp. 687–696.
- [4] Zhou, W., Liu, M., Xu, Z., & Škare, M. (2020). Investment decision making based on the probabilistic hesitant financial data: model and empirical study. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 34(1), pp. 2812–2832.
- [5] Uberti, P. (2023). A theoretical generalization of the Markowitz model incorporating skewness and kurtosis. *Quantitative Finance*, 23(5), pp. 877–886.
- [6] Couto, R., Duczmal, L. H., Burgarelli, D., Álvares, F., & Moreira, G. J. P. (2019). Nonparametric dependence modeling via cluster analysis: A financial contagion application. *Communications in Statistics - Simulation and Computation*, 50(2), pp. 537–556.
- [7] Saâdaoui, F., & Rabbouch, H. (2024). Finite mixture models for multiscale dynamics in Chinese financial markets. *Journal of the Operational Research Society*, pp. 1–14.
- [8] Tsiotas, G. (2020). An ABC approach for CAViaR models with asymmetric kernels. *Journal of Statistical Computation and Simulation*, 90(8), pp. 1373–1398.
- [9] Kim, J. M., Kim, T., Son, K., Bae, J., & Son, S. (2019). A quantitative risk assessment development using risk indicators for predicting economic damages in construction sites of South Korea. *Journal of Asian Architecture and Building Engineering*, 18(5), pp. 472–478.
- [10] Greene, C. M., Donnelly, O., Garvin, C., & Murphy, G. (2022). Investigating false memories among “winners” and “losers” in the prisoner’s dilemma. *Memory*, 30(10), pp. 1334–1348.
- [11] Amidu, A. R., Levy, D., Liman, H. S., & Gray, J. S. (2024). Writing effective narrative valuation reports: the storytelling imperative. *Journal of Property Research*, 41(2), pp. 166–191.
- [12] Sharifi, M., Kwon, R. H., & Jardine, A. K. S. (2016). Valuation of performance-based contracts for capital equipment: A stochastic programming approach. *The Engineering Economist*, 61(1), pp. 1–22.
- [13] Hinrichs, N., Kolbe, J., & Werwatz, A. (2021). Using shrinkage for data-driven automated valuation model specification – a case study from Berlin. *Journal of Property Research*, 38(2), pp. 130–153.
- [14] Schulz, R., & Wersing, M. (2021). Automated Valuation Services: A case study for Aberdeen in Scotland. *Journal of Property Research*, 38(2), pp. 154–172.
- [15] Dastkhan, H. (2022). A framework to assess the valuation techniques for new technology-based firms: a case in an emerging market. *Venture Capital*, 24(3–4), pp. 309–334.
- [16] Kreilkamp, N., Teichmann, S., & Wöhrmann, A. (2021). The Effect of Cost Stickiness on Peer-Based Valuation Models. *European Accounting Review*, 30(5), pp. 913–938.
- [17] Abidoye, R., Ma, J., & Lee, C. L. (2021). Barriers, drivers and prospects of the adoption of artificial intelligence property valuation methods in practice. *Pacific Rim Property Research Journal*, 27(2), pp. 89–106.
- [18] Altalabi, W. M., Rushdi, M. A., & Tawfik, B. M. (2020). Optimisation of medical equipment replacement using stochastic dynamic programming. *Journal of Medical Engineering & Technology*, 44(7), pp. 411–422.
- [19] Hirai, T., Shiga, Y., Shimizu, M., Imura, E., & Kano, M. (2023). Anomaly detection of semiconductor processing equipment using equipment behaviour. *SICE Journal of Control, Measurement, and System Integration*, 16(1), pp. 332–337.
- [20] Tassie, K., Mulugeta, A., Sewunet, Y., Asifaw, G., & Bloor, M. (2024). Economic valuation and its determinates of improve solid waste management services: A study of double-bounded contingent valuation in Gondar City Ethiopia. *Sustainable Environment*, 10(1), pp.

-
- [21] Popović, S., Bakmaz, O., Popović, D., Dragosavac, M., Nastić, S., Pajović, I., Majstorović, A., Sredojević, D., Radaković, M. Petković, Z. (2025). Valuation of agricultural land in relation to location of city centers as a factor in the management of mentioned resource, *Agriculture & Forestry*, 71(1), pp. 99-113.
- [22] Bakmaz, O., Vukčević, V., Laković, D., Arnautović, I., Nastić, S., Krstajić, G. & Popović, S. (2025). Modern Management of Medium-sized Agricultural Enterprises and Reporting in English on Recent Change, *Journal of Agronomy, Technology and Engineering Management*, 8(1), pp. 1429-1436.
- [23] Bakmaz, O., Dragosavac, M., Popović, D., Brakus, A., Pajović, I., Turčinović, Ž., Radaković, M. & Popović, S. (2024). The significance of real financial reporting of agricultural mechanism in relation to the making of management decisions of individual farms and medium-sized agricultural enterprises, *The Journal "Agriculture and Forestry"*, 71(1), pp. 171-184.
- [24] Čolović, M., Đuranović-Miličić, J., Gligović, D., Arnautović, I., Nastić, S. & Popović, S. (2024). Joint investments of the real economy and healthcare institutions in the Republic of Serbia, *Ekonomija Teorija i praksa*, 17(3), pp. 97-108.
- [25] Radović, M., Vitomir, J., Popović, S. & Stojanović, A. (2023). The Importance of Establishing Financial Valuation of Fixed Assets in Public Companies whose Founders Are Local Self-Government Units in the Republic of Serbia, *Engineering Economics*, 34(3), pp. 246-255

Datum prijema rada: 25.11.2024.

Prva korekcija rada: 23.01.2025.

Druga korekcija rada: 23.04.2025.

Datum prihvatanja rada: 18.05.2025.